

Jemis To Rumbwero Chengi

¹ Ani Jemis, ani Gotri ga Apukolaka Jisas Kurais ga fi tau randau himache. Ani doha'a chengi a kaindau ti kui metele Isurel ki sukwaro tapa'angi tapa'angi hatachi fisi hima mu leni a kaindau. Kunu kui ko minde ti ku hara'aisini do nuwe ki ele mapwa ele mapwa ku dau. Woro, kunu a wese'anda.

Simiyanehei sumbu ti sembe ha hima le kwambu ki eti kinani tandau

² Ai hiparakambwe le, kale ba fo ba fo simiyanehei sumbu kunu ki sukawa ka hinga ma ku hambwa: Ka sumbu hinga ti nimba nu eripe'aripendano.

³ Hinde wowani kunu ku hambwasindau, simiyanehei sumbu kui sembe ha sumbu ni kunu simiyaneheindano ti gisi gisi nomo ku randani kwambu ki ku eninda kinani.

⁴ Gisi gisi nomo ti o hinga ku randani kwambu ki ku enindawa sembe kuhi ki sumbu kipe na ha tumbwa sukwandakondau. Wosiwa hima kipe na ha ku dasini Gotri sumbu kipe fo keke hinde apa ku heifu kumbwa. Mina, tinda ete ku torondano.

Hambwa kipe heifundau hima ri o keke Gotri ni sa ri uchahambwa

⁵ E, hima fori kui nindo tiki dau ti, hambwa kipe ri heifundawa ori hima Gotri ni sa ri uchahambwawa hambwa kipe ti sa rini ha. Hinde wowani Gotri rini uchahambwandau hima leni waisapa

ri wosini mwanji kwambu ki ri bwanda nambwe kipe naha wunu ri okulandau.

⁶ Woroti ori hima sembe ti Gotri numbwa funda sa ri hasini sa ri uchahambwa. Apa sembe fisi ri dasini ete ri hambwa hinga: “Gotri ka mwa'ambwe ni ri ani hakondau umo, mina?” Hinde wowani sembe fisi dau hima ri ausuwa to soluwara ni siwani yembekina'i yembekinata-dau hinga.

⁷ Kari hima miya hinga ti apa ete ri hambwa kei, Apukolaka mwa'ambwe fo o rini hakonda. Mina.

⁸ Rini inaka miyafo ri hambwandani ele sumbu hinga tinda ri wosindani numbo funda rukumbwa ri sirinanda nambwe.

Bwarichape hima ga ya mwa'ambwe chele hima ga

⁹ Kui hiparakambwe fori bwarichape ri dawa, sa ri eripe, hinde wowani Gotri hi rihi rasaisindau.

¹⁰ Woro kui hiparakambwe fori ya mwa'ambwe chele hima ri dau ti rini bwarichape hima ga sembe funda Gotri ni haro ti keke sa ri eripe. Hinde wowani, ya mwa'ambwe chele hima fuku ki dau ki so le rika'aindau hinga ri dau.

¹¹ Nu hambwanda, nika hapa naha yeni ele ki rika'aikoni wariko oti nuwe ki sikani ka'apwe kipe naha oti walambe ya iu. Woro o hingambwa ya mwa'ambwe chele hima ori ele tau hinga ri randau nindo tiki ete ya ri hau.

Simiyanehei sumbu

¹² Hima fori kale simiyanehei sumbu rini ki sukwasiwani rini kwambu ki ete ri enindani ele nomo ri randau ti, ori hima sa ri eripe. E, ele simiyanehei sumbu hinga tinda ri dikiwa o gisi kumbwa Gotri ete da ete da himamwale kipe ti mwa'ambwe wasa hinga o rini hakonda. Ka ete da ete da himamwale kipe ti Gotri rini ni mwe na ha okokonandau hima leni ri ha kinani mwanji funda bwani mendiro.

¹³ E, hima fori simiyanehei sumbu tini sirinani kapwa sumbu ri wosini ka hinga apa ri sawe kei, "Gotri to kapwa sumbu ki ani matinani ra'airo." Minambwe na ha. Kapwa sumbu ti Gotri ni matinani ra'ainda nambwe. Wondawani Gotri okwe hima ni kapwa sumbu ki matinani ri ra'ainda nambwe.

¹⁴ Woro, kapwa sumbu wondau hima ri o ri sembe ki sukwandau okokona rihi tito sembe rihi rasaini rini matinani kapwa sumbu ki rini ra'aindau.

¹⁵ Woro do hima i sembe ni rasaini matinani ra'aindau sumbu ti hima kapwa me tuko ni sisiwani tingini fwamwe ti sukwandau hinga. Wosiwani dani ini omwesika saini tuko ti ba fo ba fo ya wau, woro ele kapwa sumbu miyafo o hingambwa sukwakonda. Wosiwa o kapwa sumbu to omwesika ikowani Gotri hi tokwe ya rini humbweu.

¹⁶ Kunu keke a wondau ai hiparakambwe le, foki hima fo apa kunu gamboni kapwa numbo ki kunu ra'ai ki.

¹⁷ Hima i sembe ki sukwandau ele sumbu kipe na ha ga hima ni okulandau mwa'ambwe kipe na ha lenga wunu tinda ete hewen ko ki

sikandau. Ele lindana ni wosiro Yapai to ele ni humbwewani nunu tambwa sikandau. Do nui Yapai inaka rini jamekowani sumbu ba fo ba fo ri wosinda nambwe. Rini nika yewani himamwale ti huwe laka ini faiche ai tandau hinga ri wosinda nambwe. Mina.

¹⁸ Rini ri okokona tumbwa ri sirinani ri che hinga nunu ri raro. Nunu ri raro ti ri mwanji mwe naха ni nu mendini sembe nu hawani nunu raro, wosiwa nunu ele ri wosiro mwa'ambwe nindo tiki che mwa laka hinga nu sira kinani.

Gotri mwanji ni nu mendini ma nu sirina

¹⁹ Kunu keke a wondau ai hiparakambwe le, kunu dele sumbu a sawekondau ti ma norukweni ku hambwa. Metengei kunu tinda ete wasamba ku owesini mwanji ti ma ku mendi. Inaka kuhi au saini mwanji ti amahani ku bwakoni sembe enge ti ku a kei.

²⁰ Hinde wowani hima i sembe enge a ti Gotri sumbu kipe tini chikinda nambwe.

²¹ O keke hima i sembe ki talesindau ele kapwa sumbu hinga tinda ete ma ku rani humbwe'i. Wosini hi kuhi ti ku rakaisini kui sembe ki ri siro Gotri mwanji ti ma ku toro. Wosiwa o Gotri mwanji to kui himamwale ti sa ai kunu rata.

²² Woroti ku tororo Gotri mwanji ti mwe naха ma ku sirina. Apa nimba ku mendi kei. Nimba ku mendiwa o kunjenga ku ai gambondau.

²³ E, hima fori Gotri mwanji ti ri mendini ri sirina nambwe nawa ori hima rini ukuchapu tiki miyaningisopo rihi ri heindau hinga.

24 Ri heisini biya hinga ri ikoni metengei ete o ukuchapu ki ri heiro miyaningisopo rihi ti ya ri ai hikisa.

25 Woro hima fori, Gotri lo mwanji kipe na ha mu na ha ri heini ri hambwasini mwe na ha ri sirinandau ti rini lalaunasini ri dawa Gotri ele sumbu ri wosindau ti kipe na ha rini ri okulakondau. Woro ori hima hinga ti Gotri mwanji nimba ri mendini ri hikisanda nambwe.

26 E, hima fori ete ri hambwawa, “Ani sembe ha hima na ha, Gotri mwanji ti gisi gisi a mendindau.” Woro ri takisopo ni kipe ri aulinda nambwe nawa ori hima ri inaka ni ri ai gambondau. O hinga nawa ri sembe ha sumbu ga ri lotu wo sumbu ga mwe na ha mina, tikisapu hinga.

27 Gotri miyaningisopo ki halayasindau lotu wo sumbu kipe na ha ti ka hinga: Chenguto ga himanguto ga bwarichape wu dawa ma wunu nu okulani nomo wuhi ti nu ra. Wosini nu ichil'uchandau numbo ni kipe nu aulindani hoko pe sumbu ti nu ratakosini kipe tumbwa ma nu da.

2

Ele hima keke ma nu wo

1 Ai hiparakambwe le, kunu nui Apukolaka Jisas Kurais lindanasindau rini numbwa sembe ti ku hasindau. O keke apa hima ni kipe na kapwa na kei.

2 Woro sumbu fo a sawekonda. Kui lotu wo aka ki hima fori siyoti tarasusu kipe ri so'oisi ni gol ki wosiro mwa'ambwe tapa nungusenge ki ri so'oisi ni ri raruwa, bwarichape hima fori lenikiro nika'ari ri sisini rini okwe o ri rarukonda.

³ Wosiwa ka nika'ari kipe na ha siro hima ni ku heini ka hinga ku sawe, "Tama, mini ma tani doha'a tei kipe ki liti." Wosini ka bwarichape hima ni ku heini ka hinga ku sawe, "Mini o biya ki mi etino'o, mi tani ai seke mu ki mi litino."

⁴ O sumbu hinga ku wosindau ti nawa kunjenga kui nindo ki hima ni ku kipe na kapwa nandau. O sumbu hinga ku wosindau ti, Gotri mwanji ku hikisasini kui inaka ki ele hima ni ku kili kili ku kipe na kapwa nandau.

⁵ Kunu keke a wondau ai hiparakambwe le, ma ku mendi. Gotri do nuwe ki dau bwarichape hima leni rihi ri nasini wunu ri okulawani wui sembe ha sumbu ti kale ya mwa'ambwe chele hima dau hinga. Gotri injelembwa mwanji ka hinga ri bwani mendiro: Hinde na hima fo ani keke mwe na ha ri wowa ani rini ani okulasiwa ai kwambu ti ri torono. Woro o hingambwa Gotri ele bwarichape hima leni ri okulawani wunu okwe Gotri kwambu wu tororo.

⁶ Woroti kunu ka bwarichape hima ni hruru humba sumbu hinga rini ku wosiro. Kunu ku hambwasinda, ya mwa'ambwe chele hima le hi kuhi ti tako tokwe sisini kapwa nomo ni kunu handau. Wondani kunu kotimwo kinani kunu ra'aindau.

⁷ Ete wondani wundombwa Gotri kunu haro hima hi kipe na ha Kurais hi ni saweholiyandau.

⁸ Apukolaka nuhi ri chengi ki ka lo mwanji kipe na ha ni ete sawero: "Minjenga mi hima tape keke mi wondau hingambwa kale bai hima fwele keke o hingambwa ma wo." Woro kunu do lo mwanji ni mwe na ha ku sirinano ti kunu sumbu kipe na ha ni ku wosindau.

9 Woro hima forini kipe nu nani hima forini kapwa ku nano ti o kapwa sumbu kuhi fo. O hinga ku wosiwa ka lo mwanji kunu silini kunu kotimwowa kunu lo mwanji ni ku yetupwaro hima hinga ku dano.

10 E, hima fori ele Gotri lo mwanji ni ri sirinandani Gotri lo mwanji funda na ha ri yetupwawa ori hima ele lo mwanji hinga tinda ri yetupwandau.

11 Nunu nu hambwanda. Gotri ete sawero: “Mini apa anahopwero sumbu tini walambe sumbu wosi kei.” Wosini rindombwa ete ai sawe: “Mini apa hima yeni si kei.” Woro mini anahopwero sumbu tini walambe sumbu mi wosi nambwe mi dani hima forini mi yeni mi si wa Gotri lo mwanji ni tinda mi yetupwanda.

12 Kunu ka tini ma ku hambwa: Ichai Gotri ri lo mwanji ki nunu funda funda ri silikonda. O hinga keke o lo mwanji ni ku sirinandani ku lalaunasini ma ku da. Wosini mwanji ti kipe tumbwa ku bwandani sumbu mwe ti ma ku wonda.

13 E, hima fori hima fo keke ri woni ri okula nambwe nawa ichai Gotri rini keke hinde ri wo kumbwa, mwanji kwambu tiki rini silino. Woro hima fori hima fo keke ri woni ri okulandawa ichai Gotri mwanji bwano gisi ki mwe na ha rini okulano.

Sumbu kipe ni sirinani wosinda nambwe hima i sembe ha sumbu ti tikisapu hinga

14 Ai hiparakambwe le, e, hima fori ete ri sawewa, “Ani Kurais ni sembe ani hasindau,” wosini ele sumbu kipe ri sirinani ri mekunda nambwe nawa ori hima i sembe ha sumbu ti

tikisapu hinga. Woro ka sumbu rihi to apa rini okulani ai rini ratakondau'u? Minambwe naha.

¹⁵ E, kui kahai mindahara fori nika'ari nambwe ahirahi nambwe ri dawa

¹⁶ kunu fori ete rini ku sawewa, “Sembe mihi ma wahapini ma da. Nika'ari mi injisini ahirahi mi awa sembe o mini talekonda,” e, o mwanji hinga ku sawesini nika'ari ga ahirahi ga rini ku okula nambwe nawa o kui mwanji to apa hinde hinga rini okulano?

¹⁷ Woro sembe ha sumbu okwe o hingambwa. E, sembe ha sumbu ni ku sirinani sumbu kipe ku wosinda nambwe nawa o kui sembe ha sumbu ti tikisapu hinga.

¹⁸ Woro hima fori ete sawewa, “Ani sembe ha sumbu ni a torosindau, wowani mini sumbu kipe ni mi torosindau.” O hinga mi nawa mwanji wasa ka hinga mini a sawekonda, “Sumbu kipe ni sirinanda nambwe sembe ha sumbu mihi ma ani meku. Wowa ani ga sumbu kipe ni a sirinani sembe ha sumbu ahi mini a meku.”

¹⁹ Mini sembe ka hinga mi hasindau: “Gotri funda naha ri dau.” O kipe naha. Woro himamwale kapwa le okwe “Gotri funda naha ri dau” o hingambwa wu hambwandani wu akin-dani wu rikirikinandau.

²⁰ Mini hikisafakisandau hima. E, sembe mi hasini sumbu kipe tini mi sirinanda nambwe nawa sembe ha sumbu mihi ti tikisapu hinga. Woro, o mwanji mu mwe ti mi hambwa ki'i?

²¹ Imbihumbwa nui metele Epuraham ri che Aisak ni angu'omwe hinga Gotri ni ha kinani humokuto tei tengen tiki ri owesiwani Gotri o ri sumbu kipe ni heini hima kipe naha rini naro.

²² O keke ma hambwanda, sembe ha sumbu rihi ga sumbu kipe rihi ga funda ete ri sirinandaro. O hinga keke sumbu kipe rihi to rini okulawani sembe ha sumbu rihi ti mwe naha amwei sukwaro.

²³ Gotri chengi ete sawero: “Epuraham Gotri ni sembe hasiwani Gotri o ri sembe ha sumbu keke rini heini hima kipe naha rini naro.” Wosini ete rini sawe, “Rini ai nau.” Woro Gotri sawero do mwanji Epuraham Aisak ni wosiro sumbu mu mwe tini sawendau.

²⁴ Woro apa ya nu hambwanda. Gotri sembe ha sumbu nuhi tumbwa ri heini hima kipe naha nunu ri nanda nambwe. Mina. Rini sumbu kipe nuhi ri heisini hima kipe naha nunu ri nandau.

²⁵ Woro o hingambwa numbo tengen humwe Rehap okwe Josuwa humbwero hima leni ti aka tokwe ti rakarusini wunu ti yanini numbo ba fo tokwe ti ai wunu humbwero. O keke Gotri o ti sumbu ni tini heini humwe kipe naha tini naro.

²⁶ Nunu nu hambwanda, hima tape ti himamwale ga da nambwe nawa o haro miya hinga. Woro o hingambwa hima fo sembe numbwa hasini sumbu kipe ti ri wosinda nambwe nawa ori hima sembe ha sumbu rihi ti haro miya hinga.

3

Takisopo nuhi ni norukweni ma nu aulinda

¹ Ai hiparakambwe le, kui nindo ki dau hima miyafo apa tikisa hinga eti kei. Hinde wowani ka tini nu hambwandau. Ichai Gotri tikisa etiro hima leni mwanji kwambu tiki wunu ri saweni

ri kilindani ele biya sembe ha himako fweleni mwanji binda ki wunu ri kilikonda.

² Gisi gisi nunu tinda ete hima kipe na ha nu da kinani nu simiyafundau. E, hima fori takisopo rihi ki kapwa mwanji fo ri bwa nambwe nawa ori hima rini funda ete hima kipe na ha. Woro o hima hinga rini ele hima tape rihi tinda ete kipe tumbwa ri aulindano.

³ Nunu aini tipache foti hosi takisopo ki oweni kupu tiki injisini o kupu ni nu torondawani o hosi nu i ki nu hambwandau numbo numbwa ete ri indau.

⁴ Woroti sipi okwe ma nu hambwa. Sipi mwa'ambwe omwesika laka, woro ausuwa laka sini o sipi ni ekichandawani o sipi sitiya ni torondau hima ri o sitiya mwa'ambwe cheche ni norukweni ri torondawani ri i ki ri hambwandau numbo numbwa ya inda.

⁵ Woro takisopo ti okwe o hingambwa, hima tape kapwacheche, woro o takisopo cheche to mwanji ti hapa ga ri bwandani hi rihi tini ri rasaindau.

Kunu ku hambwandau, ka hi lamache ni omongosiwani hi omwesika saini ele nukwa mwangi ni tusiwani ukoni ele nukwa hinga tinda ete ya humbuu.

⁶ Woro takisopo okwe o hi hingambwa. Takisopo oti nui hima tape foki dasini ele ba fo ba fo kapwa sumbu ni wondani ele nui hima tape ni woyemundai. Wondani hi laka ti omongosiwani lilinani ele mwa'ambwe ni tundau hingambwa nui takisopo ti o hingambwa heli ki sukwandau hi hinga ele nu ichi'uchandau numbo ni walambe sumbu na ha nunu wosindau.

⁷ Fuku ki dau ele omwe laka omwe cheche le, apwe le, hopo le, e, soluwara ki dau fwai'omwe le hima tombwa imbihumbwa wunu aulini ta tani apa okwe ya wunu aulinda.

⁸ Woro hima fori ri takisopo ni kipe hinde ri auli kumbwa. Mina. Gisi gisi takisopo ti tau randani kapwa mwanji tumbwa ete rawaukwani bwandani kapwa wo ti hima ni yeni sindau hinga ri wosindau.

⁹ Takisopo ki nunu nui Apukolaka ga nui Yapai ga fi hi numbwa nu rasaindau. Wondani o takisopo kumbwa Gotri rini hingambwa wosiro hima leni walambe wunu i kinani kapwa mwanji nu bwandau.

¹⁰ Gotri hi ni rasaindau mwanji ga kapwa mwanji ga takisopo funda rukumbwa fi sukwandau. Ai hiparakambwe le, ka sumbu hinga ti ma biya ete ku hara'ai.

¹¹ Nuwe ki kai sukwandau fwa ti uku muningi ga uku kwe ga funda ete fi sukwandau'u? Mina.

¹² Ai hiparakambwe le, apa wate ti hame hinga wano'o? Mina, wate mwe tumbwa wano. Apa mondo ti wate hinga wano'o? Mina, mondo mwe tumbwa wano. Woro hingambwa soluwara uku ti uku muningi hinga sukwan'o? Minambwe na. O hinga takisopo nuhi ki kapwa mwanji ga kipe mwanji ga nu bwano'o? Mina.

Hambwa kipe ti Gotri ki tandau

¹³ Kui nindo ki hima fori inaka kipe ri hambwani hambwa kipe torosindau hima ri dau'u? E, ori hima hinga dawa hi rihi tako tokwe ri sindani rini ri ichi'uchandau numbo kipe ga ri wondau sumbu kipe ga ele hima ni ri mekuwa sa wu hei.

Wowa wu hambwakonda, hambwa kipe ga hima wahapi sumbu ga rini ga dau.

¹⁴ Woro kui sembe ki kunjenga kunu keke woni hima ni sembe amwaka andau sumbu hinga, hima ni omwemendindau sumbu hinga sukwandawa apa hi kuhi ku rasaini ka hinga ku sawe kei, “Nunu hambwa kipe hambwandau hima na ha.” O sumbu ku wosiwa Gotri mwanji mwe tini nimba ku gambondau.

¹⁵ Woro o hambwa hinga ti hewen ko ki kau sika nambwe. Mina. O himamwale kapwa leni sirinandau hoko pe hima i sembe hukwe ki sukwandau.

¹⁶ E, hima fwele hima fweleni omwemendindani sembe amwaka wunu andau ti wui nindo ki ele ba fo ba fo kapwa sumbu sukwandawa apa hinde wahapini wu liti kumbwa.

¹⁷ Woro Gotri ki hambwa kipe tororo hima le wunu ka sumbu hinga ni wu sirinandau: sembe halaya, sembe wahapi, mwanji binda ki sawe, hima i mwanji mendini sirina, hima keke woni ele sumbu kipe wosindau ti, hima ni kipe na kapwa nanda nambwe sumbu ti, e, gambolombonda nambwe sumbu ti.

¹⁸ E, nunu sembe funda wahapi ni nu dau ti oti me tuko kipe ni sindau hinga. Wosiwani dani ini me tuko kipe wandau hinga sumbu kipe ti nui nindo ki sukvakonda.

4

Nuwe pe sumbu ni okokonandau hima ri Gotri ni omwemendindau

¹ Bwele mu keke kui nindo ki au anaye sumbu ti, anangiya sumbu ti sukwandau? Kui sembe we ki sukwandau ele kui okokona to au hinga anayeni hoko tokwe sirakowani anaye sumbu, anangiya sumbu sukwandau. O hinga keke'e?

² Kunu nuwe pe mwa'ambwe ni ku toro kinani tau kwambu ku rani ku simiyandau. O keke hima ni ku yeni sindau. Kunu nuwe pe mwa'ambwe ni funda ku okokonandau. Woroti mwa'ambwe mwe ni ku toronda nambwe. O keke hima ga ku anangiyandani ku anayendau. Kunu mwa'ambwe ku toro kinani Gotri ni ku uchahambwanda nambwe. O keke mwa'ambwe mwe ti ku toronda nambwe.

³ Kunu fwele mwa'ambwe keke Gotri ni ku uchahambwanda. Woro mwa'ambwe mwe ti ku toronda nambwe. Hinde wowani Gotri ni ku uchahambwanda ti kui inaka ti ri miyaningisopo ki chikinda nambwe. Kui inaka ti o mwa'ambwe mwe ni ku torosini kui okokona tini ku sirinani ku rumbwe'i rumbweta kinani ku okokonandau.

⁴ Kunu anahopwesiwani kapwa sumbu ai wonderau hima hinga. E, hima fori nuwe pe sumbu ni ri okokonandau ti nawa rini Gotri ni omwemendindau. Woro ka tini ku hambwanda nambwe'e? Hima fori nuwe pe sumbu ni ri nau hinga ri okokonandawa ori hima Gotri ni miho ri tangindau.

⁵ Gotri chengi ete sawe: “Doha'a Gotri Himmawale nui sembe we ki ri owesiro ti sembe funda ete Gotri ni nu sirinanda kinani nunu keke woni ri gangambanindau.” Ka Gotri mwanji ku mendini mwanji mu mwe ti ku hikisandau'u?

⁶ Woro Gotri nunu keke woni nunu okula kinani ri handau kwambu ti omwesika, Gotri

chengi ki ka hinga sawero hinga, “Hima fori rincenga ri hi numbwa ri rasaindau ti, Gotri gumwa o rini sikonda. Wosini hima fori hi rihi ti ri rakaindau ti, Gotri rini okulani kwambu ti o rini hakonda.”

⁷ O keke hi kuhi ma ku rakaisini Gotri ni ma ku sirinanda. Wondani Saiten ni gumwa ma ku si. Wowa Saiten sa kunu hanja'aisini sa ri akini i.

⁸ Wosini ma ku tani Gotri ni ku takai. Wowa rini ga kunu tambwa takaini sa ri ta. Kunu kapwa sumbu wosindau hima le, tapa kuhi ma ku yoko. Kunu sembe fisi ga dau hima le, inaka kapwa kuhi ma ku rani humbwesini kipe tumbwa ku da.

⁹ Kunu sembe nomo keke ku hambwani ma ku ichaka. Kunu ku hingindau hima le, o sumbu ma ku hanja'aisini ma nimba ku ichaka. Kunu ku eripendau hima le, o sumbu ma ku hanja'aisini nomo ti ma ku ra.

¹⁰ Kunu Apukolaka miyaningisopo ki hi kuhi ti ma ku rakai. E, o sumbu hinga ku wosiwa rini ga hi kuhi ti o ri rasaikonda.

Hiparakambwe ni kapwa mwanji bwa kei

¹¹ Ai hiparakambwe le, apa hiparakambwe kuhi leni kapwa mwanji bwa kei. Hinde wowani, hima fori hiparakambwe forini kapwa mwanji bwani ri sumbu ni kiliwa ori hima Gotri lo mwanji ni kapwa mwanji ri bwani ri kilindau. E, Gotri lo mwanji ni mi kilindau nawa mini Gotri lo mwanji ni sirinandau hima hinga mina, mini koti mendini mwanji kilindau hima hinga mi etindau.

¹² Gotri rindombwa lo mwanji ti ri owesini koti mendini mwanji kilindau hima hinga ri dau. Rindombwa hima fweleni lindana tokwe ri

ratandani hima fweleni hi tokwe ri rawaindau. Woro mini namoto kale biya hima ni mwanji ti mi kilindau?

Mwanji to mwaseni hima hi rasaindau sumbu

¹³ Kunu hima fwele ka hinga ku sawendau, “Apa'a icheki ko laka foki nu ini asama funda ri nu dani ya tau ni nu rani ya omwesika nu torono.”

¹⁴ Woroti kunu a sawendau, ichai sukwano sumbu ti ku hikisandau. Himamwale kuhi ti hinde hinga? Himamwale kuhi ti hiki hinga, hi omongosiwa hiki saini da hinga wokoni metengei ya humbuu.

¹⁵ Tambwa ku sawero hinga mina, ka hinga ma ku sawe, “E, Apukolaka okokona nawa nui himamwale ga nu dani do tau ni nu rano'o tau ba foni nu rano.”

¹⁶ Woroti kunu mwanji ni ku mwaseni ku bwandani hi kuhi tini ku rasaindau. Hima hi ni rasaindau ele sumbu hinga kapwa.

¹⁷ Ka tini ma ku hambwa. E, hima fori sumbu kipe tini ri hambwasini o sumbu ni ri wo nambwe nawa ori hima kapwa sumbu tini ri wondau.

5

Ya mwa'ambwe chele hima leni autangindau

¹ Apa kunu ya mwa'ambwe chele hima leni kunu a sawekondau. Ichai kunu ki sukwano nomo laka ni ku hambwasini ichaka omwesika laka ki ma ku ichaka.

² Ele mwa'ambwe kuhi hinga tinda kapwaworo. Wondani ele nika'ari kuhi eke ti sekutosiwani tinda kapwaworo.

³ Gol silifa kuhi ti tinda se yiro. Do yiro se to kapwa sumbu kuhi ni amwei woni kunu sawendani hima tape kuhi ti tinda a a iwa ya humbukonda, hi ti tikisapu leni tusiwanu u uni humbundau hinga. Kunu ya mwa'ambwe miyafo ku wauro ti Gotri mwanji bwano gisi jipe takain-dawani ku wauro.

⁴ Ma norukweni ku mendi. Kui rupwa ki ahirahi eindau tau raro tau ra himache leni tau wu raro keke ya ti wunu ku ha nambwe. O keke wunu amwaka wu mendini au laka wu gindau. Wondawani hewen kipe ele mwa'ambwe ni aulindau Apukolaka Gotri o ata ni ri mendiro.

⁵ Gisi gisi kunu do nuwe ki ku dani mwa'ambwe kipe numbwa ku torondani ku eripe'aripendau. Wondani fe hinga ahirahi miyafo ku andani tape kuhi ti kunu hehenandau. O sumbu hinga ti kunu yeni sino gisi jipe takai tandawani ku otokunandau hinga.

⁶ Kunu hima kipe naha leni nindumwasari wunu ku kotimwosini wunu ku yeni ku siro. Woro wunu ga au wasa kunu wu ye nambwe.

Ele nomo ma nu randani Apukolaka nu nikisi

⁷ O hinga keke, ai hiparakambwe le, kunu ele nomo ma ku randani Apukolaka ai tano gisi ti ku nikisinda. Ku hambwandau, yapai chele rupwa ti sembe rihi toronambusini ahirahi kipe rihi mwe wa kinani mwa ga nika ga ri nikisindau.

⁸ Kunu okwe o hingambwa sembe kuhi ma ku toronambusini ele nomo hinga ma ku randani Apukolaka ni ku nikisinda. Apukolaka ai tano gisi ti takaihiro. O keke sembe kuhi kwambu tiki sa ete da.

9 Ai hiparakambwe le, kunu apa kui hiparakambwe forini sembe enge ku ani gumwa tokwe rini ku saweholiya kei. Foki Gotri kui sumbu ti o kunu ri kilikonda. Ma ku mendi, koti mendino hima Gotri lengenumbo takai ki kari kwai eninda.

10 Ai hiparakambwe le, kunu imbihumbwa Gotri mwanji ti Apukolaka hi tiki bwarakarandaro hima lei sumbu tini ma ku hambwa. Wunu ni omwemendindau hima le walambe sumbu wunu wu wosindawani ele nomo hinga tinda ete wu randaro. Woro kunu ele wui sumbu hinga numbwa ma ku sirina.

11 Ma ku mendi. Nunu ka hinga nu hambwandau: “Hima le sembe kwambu tiki wu toronambusini ele nomo hinga wu randau ti wunu sa wu eripe.” Kunu Jop ki sukwaro ele simiyanehei sumbu ni ku mendiro. Rini sembe rihi ri toronambusini ele nomo hinga ri randaro. Wosowanumbwa dani ini Apukolaka rini keke woni sumbu kipe na ha ai rini wosiro. Ei, mwe na ha nu hambwanda, Apukolaka nunu keke woni gisi gisi sumbu kipe tumbwa nunu wosindau.

Apa mwe na ha kari kau nu na hinga

12 Ai hiparakambwe le, metengei na ha do sumbu ni ma ku wosi: Apa hewen ko tini, nuwe tini, e, mwa'ambwe fweleni ku uchani mwe na ha kari kau ku na kei. “Ei” ku na kinawa “Ei” numbwa ma ku na. Minambwe ku na kinawa “Mina” numbwa ma ku na. Foki mwe na ha kari kau ku nawha Gotri apa o sumbu ni o kunu ri silikonda.

*Sembe ha hima kipe Gotri ni uchahambwanda
sumbu ti kwambu ga dau*

13 Kui nindo ki hiparakambwe fori nomo ri randau'u? O hinga nawa Gotri ni sa ri uchahambwa. Kui hiparakambwe fori sembe rihi ti ri eripendau'u? O hinga nawa hukwa ti ri rani Gotri hi tini sa ri rasai.

14 Kui nindo ki hiparakambwe fori hahungo ri mendindau'u? O hinga nawa ori hima sios mekupu hima leni sa ri sawehambwawa wu tani Apukolaka hi tini wu rasaindani lopoche ti hi tiki tusini tape rihi ki wu yehesini Gotri ni wu uchahambwawa sa rini okula.

15 E, Gotri ni sembe mwe na ha wu hasini wu uchahambwawa Apukolaka hahungo hima ori ni kipe o rini ai wosikonda. E, kapwa sumbu fo rini ki dawa Apukolaka o kapwa sumbu okwe o ri rani ri humbwekonda.

16 O keke kunu ele kui kapwa sumbu kui hiparakambwe lenga ku anambwani ku ana-sawefikasini Gotri kipe ai kunu wosi kinani Gotri ni ma ku uchahambwa. Sembe ha hima kipe Gotri ni uchahambwandau sumbu ti kwambu ga dani hima leni kipe na ha okulandau.

17 Ilaicha rini nunu hinga hima minde. Woro mwa ye nambwe da kinani Gotri ni kwambu tiki ri uchahambwawani mwa ye nambwe gisi ti asama namili nika ti tapa'angi ini hatachi funda ete ya i.

18 Wowanumbwa Gotri ni ri ai uchahambwawani niri ki mwa ai sikani nuwe ti buchewani ahirahi ti ya ai wosi.

*Numbo hukwe ni sirinani iro hima ri ma nu ai
rini nu rata*

19 Ai hiparakambwe le, e, kui nindo ki hima fori Gotri mwanji mwe ni ri hanja'aisini ri isiwa kunu forito numbo kipe ki ai rini rataro ti nawa

20 ka hinga sa ri hambwa: E, hima fori kapwa sumbu ai wosindau hima forini ri okulani numbo kipe ki ai rini ratawa kapwa sumbu ai wosindaro hima ori himamwale ako ni ai torowa Gotri ele ri wosindaro kapwa sumbu ni ri rani ri humbweno.

**Kwanga New Testament
The New Testament in the Kwanga Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kwanga long Niugini**
copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kwanga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

9b9d210f-fdb8-5c15-b5b1-101223ee7f43